

Bratje v lehmanih

VASJA JAGER

Spektakularni propad ameriške investicijske megabanke Lehman Brothers pred natanko sedmimi leti je razkril vso bedo globalne finančne ureditve. Kapitalizem, kot ga poznamo, se je zamajal v temeljih - a namesto da bi položaj bile izkoristile za prehod v novo, pravičnejšo različico kapitalizma, so elite umazanijo preprosto pometle pod preprogo. Tudi v Sloveniji.

Vzpon špekulantov kot Lehman Brothers je bil neposredna posledica vala deregulacije finančnega sistema, ki se je začel v ZDA s predsedniškim mandatom ekonomskega analfabeta Ronalda Reagana, vrh pa je dosegel leta 1999, ko so Američani dokončno odpravili Glass-Steagallov zakon, ki je bankam prepovedoval investicijsko dejavnost. Bankirjem se je skoraj zmešalo od veselja - nič več jim ni bilo treba sedeti na gorah cenenega denarja, ki ga ZDA manično tiskajo vse od odprave vezave na zlato leta 1973; namesto tega so ga lahko pričeli "plemenititi" z vlaganji v napihnjene nepremičnine in zapletene, v resnici pa že bolj ali manj ničvredne finančne instrumente. Da bi prikriji tveganja, so bankirji mnogokrat prikrojili letna poročila, pri čemer so jim potulho dajale bonitetne agencije. "Upajmo, da bomo že vsi bogati in v pokoju, ko se bo tale hišica iz kart sesedla," je v elektronskem sporočilu zapisal eden od uslužbencev agencije S and P's - iste agencije, ki je Lehman Brothers vsega šest dni pred bankinim bankrotom prisodila odlično oceno.

*Kapitalizem
se v svojem
izkoriščevalskem
in hazarderskem
bistvu ni spremenil
niti za pičico*

Skoraj isti procesi so se odvijali pri nas. V prvem mandatu vlade Janeza Janše, ki so jo očarali neoliberalni "mladoekonomisti", ki so se vrnili z Zahoda, da bi oznanjali doktrino prostega trga, je tudi naš bančni sistem zajela deregulacija in preplaval poceni denar. Slovenija je po letih stabilnega gospodarskega razvoja vstopila v Evropsko unijo, imela je odlične bonitete in nizke obresti; naše banke so si tako skorajda zastoj sposojale denar v tujini in ga (s tihim privoljenjem Banke Slovenije, Urada za preprečevanje pranja denarja in Agencije za trg vrednostnih papirjev) velikodušno posojale naprej - za tajkunske privatizacije in tatinske nepremičninske naložbe, v katerih se je izgubilo na stotine milijonov evrov. In ko je v ZDA padla prva domina, so kmalu pričeli klecati tudi slovenski lehmani na čelu z NLB in Novo KBM. Drugače od Američanov pa Slovenija kot članica evroobmočja ni mogla preprosto natisniti denarja za reševanje izropanih bank - zato ga je prek neživljenjskih in krivičnih varčevalnih politik vzela svojim državljanom. Posledica: zamrznitve pokojnin in plač javnih uslužbencev, zaseg denarja **malih delničarjev** NKBM, krčenje sredstev za socialo in šolstvo in razprodaja državnega premoženja.

V celoti gledano se v teh sedmih letih kapitalizem v svojem (izkoriščevalskem in hazarderskem) bistvu ni spremenil niti za pičico; ZDA še naprej tiskajo denar in nelegalni kazino na Wall Streetu še zmeraj obratuje. Kitajska kleca pod slabimi posojili, ki so jih naplavili poki infrastrukturnih balonov, Evropo pa zažirajo nemški trgovinski presežek in varčevalne politike na periferiji. Slednje spet krepijo goljufive finančne trge, ki so zakuhali krizo, kar je lepo vidno tudi v Sloveniji (ATVP je pred kratkim izdala opozorilo glede skladov tveganega kapitala): varčevanje namreč povzroča realni padec plač, ljudje pa morajo od nekod dobiti denar za življenje; ker si ga ne morejo sposoditi pri bankah (ki zaradi zavez Bruslju do leta 2017 praktično ne smejo izdajati novih kreditov), gredo ponj k borznikom, finančnim špekulantom ali, še huje, mafijašem na črnem trgu. In trpljenje malega človeka se poglablja.

Kaj se bo zgodilo čez dve leti, ko se bodo v igro lahko spet vključile tudi banke, ni težko napovedati: nova injekcija adrenalina, nov val kratkotrajne umetne rasti in novo govoričenje o okrevanju. Toda streznitev je neizogibna. Tudi za politike, ki so bolj počasne pameti in jim sedem let še ni dovolj, da bi spregledali.